

Luys Lnyu®

ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ
ԾԱԽՍԵՐԻ ԾՐԱԳՐԵՐԻ
ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

Proj

Միջնաժամկետ հեռանկարում չնայած հարկաբյուջետային քաղաքականությունը սահմանափակված է պարտքի կայունության ապահովման անհրաժեշտությամբ, այնուհանդերձ՝ կառավարությունը, հիմք ընդունելով նախորդ տարիներին քաղաքականության ոլորտում բացահայտված հիմնախնդիրները, նախագծել է այնպիսի հարկաբյուջետային քաղաքականություն, որը համահունչ կլինի տնտեսագիտության մեջ հայտնի «ոսկե կանոնին»: Սա այն քաղաքականությունն է, որը թույլ կտա պարտքի կայունության ապահովման սահմանափակման պայմաններում իրականացնել հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիա՝ միաժամանակ հիմքեր ստեղծելով հեռանկարային տնտեսական աճի համար:

Ըստ ՀՀ 2020-2022 թվականների պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի (այսուհետ՝ ՄԺԾԾ)՝ համախառն ներքին արդյունքի (այսուհետ՝ ՀՆԱ) նկատմամբ պետական բյուջեի եկամուտների հարաբերության ցուցանիշը 2020-2022թթ. կտատանվի 24.5-24.7%-ի սահմաններում: Հիմք ընդունելով պետական բյուջեի եկամուտների կանխատեսումային իրական ծավալները՝ Կառավարությունը ծրագրում է 2020-2022թթ. ծախսերի միջին տարեկան մակարդակը պահպանել ՀՆԱ-ի 26.8- 26.9%-ի սահմաններում:

**Աղյուսակ 1. Վերջին տարիներին մակրոտնտեսական ցուցանիշների
միտումները և ՄԺԾԾ-ի հիմքում դրված մակրոտնտեսական
կանխատեսումները, տոկոս**

ՑՈՒՑԱՆԻՇ	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	Փաստ	Փաստ	Փաստ	Կանխ.	Կանխ.	Կանխ.	Կանխ.
Տնտեսական աճ (ՀՆԱ-ի իրական աճ)	0.2	7.5	5.2	5.4	4.9	5.0	5.1
Սպառման մակարդակ (Սպառում/ՀՆԱ)	90.8	92.3	92.7	92.5	90.1	88.4	86.7

Ներդրումների մակարդակ (Ներդրում/ՀՆԱ)	18.0	19.3	22.4	23.5	24.7	25.1	25.6
ՀՆԱ դեֆլյատոր	100.3	102.1	102.5	102.0	103.0	104.0	104.0
12-ամսյա գնաճ	-1.1	2.6	1.8	2.4	3.6	4.0	4.0
Ընթացիկ հաշիվ/ՀՆԱ	-2.3	-2.4	-9.1	-7.0	-6.6	-5.7	-4.6

2016-2018 թվականներին տնտեսության զարգացման շարժիչ ուժեր են եղել ծառայությունների և արդյունաբերության ճյուղերը, միջին տնտեսական աճը կազմել է 4.3%: 2019 թվականի հունվար-ապրիլին տնտեսական ակտիվության (ՏԱՑ) դրական միտումները պահպանվել են: ՏԱՑ-ը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ իրական արտահայտությամբ աճել է 7.3%-ով, որը զիջում է նախորդ տարվա ցուցանիշը 2.2 տոկոսային կետով: Միջնաժամկետում կանխատեսվում է 5.0% միջին տնտեսական աճ, որը հիմնականում պայմանավորված կլինի ծառայությունների և արդյունաբերության ճյուղերի աճերով: 2019 թվականի համար կանխատեսվում է 5.4%, իսկ 2020-2022 թվականներին՝ համապատասխանաբար 4.9%, 5.0% և 5.1% տնտեսական աճ: Ծառայությունների և արդյունաբերության ճյուղերի նպաստումը ՀՆԱ-ի միջին աճին կկազմի համապատասխանաբար՝ 3.4 և 0.7 տոկոսային կետ: Միջնաժամկետ կանխատեսումները հիմնվում են տնտեսության զարգացման միտումների ու առանձնահատկությունների, միջազգային կազմակերպությունների կողմից ներկայացված համաշխարհային տնտեսության վերաբերյալ սպասումների, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության միջնաժամկետ քաղաքականության ուղղությունների վրա:

2016 թվականին ՀՀ սպառողական շուկայում միջավայրը եղել է գնանկումային, սակայն 2017-2018 թվականներին գնաճը վերականգնվել է, ինչի արդյունքում 2016-2018 թվականներին միջին գնաճը կազմել է 0.7 տոկոս, իսկ 12-ամսյան՝ 1.1 տոկոս: 2018 թվականին 12-ամսյա գնաճը կազմել է 1.8%, ինչը հիմնականում պայմանավորվել է նախորդ տարվա համեմատ ներքին պահանջարկի որոշակի թուլացմամբ: 2019 թվականի հունվարին 12-ամսյա գնաճը նախորդ տարվա դեկտեմբերի նկատմամբ դանդաղել է՝ կազմելով 0.8%, սակայն փետրվար-մայիս ամիսներին արագացել է և մայիսին կազմել 2.8%՝ գտնվելով գնաճի թիրախային միջակայքի ստորին հատվածում: 2019 թվականի ընթացքում 12-ամսյա գնաճը կգտնվի տատանումների թույլատրելի միջակայքի ստորին հատվածին մոտ և կանխատեսվող հեռանկարում կկայունանա նպատակային ցուցանիշի շուրջ:

ՀՀ կառավարությունը 2016-2018 թվականներին իրականացրել է զսպող հարկաբյուջետային քաղաքականություն, ընդ որում ուշադրության կենտրոնում է

պահվել ՀՀ կառավարության պարտքի կայունության ապահովումը, զուգահեռաբար նպատակ դրվել նպաստելու տնտեսական աճի վերականգնմանը և մակրոտնտեսական կայունության ապահովմանը: **2020-2022 թվականների միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի հարկաբյուջետային շրջանակը կառուցվել է 2017թ. մշակված և 2018-ից ուժի մեջ մտած հարկաբյուջետային կանոնների արդիականացված համակարգի հիման վրա:**

Այդ կանոններին համահունչ՝ կանխատեսվող միջնաժամկետ հեռանկարում, հաշվի առնելով հարկաբյուջետային և պարտքային կայուն միջավայր ձևավորելու անհրաժեշտությունը, հարկաբյուջետային քաղաքականության ազդեցությունն ամբողջական պահանջարկի վրա 2020 թվականին բնութագրվելու է ընդլայնող ազդեցությամբ, իսկ 2021-2022 թվականներին՝ չեզոք ազդեցությամբ:

ԲԱՐՁՐ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՃԻ ՄՑԵՆԱՐ

Այս բաժնում նկարագրվում է տնտեսության ներուժի աստիճանական բարձրացման և ավելի բարձր տնտեսական աճի ապահովման այլընտրանքային մակրոտնտեսական շրջանակը: Ընդ որում, այդ շրջանակի հիմքում ընկած տնտեսական աճի կանխատեսումների հավանականությունը համեմատաբար փոքր է՝ մոտ 20-25%: **Կանխատեսվում է տնտեսական աճի տեմպերի արագացում տարեկան շուրջ 1 տոկոսային կետով, որի համար միջնաժամկետում անհրաժեշտ են ներդրումների (և՛ մասնավոր, և՛ պետական) բարձր աճի տեմպեր:** Հարկաբյուջետային քաղաքականությունը կշարունակի պահպանել պարտքի կայունության պահպանման և երկարաժամկետ տնտեսական աճի խթանման ուղղությունը: Հարկային եկամուտներ/ՀՆԱ ցուցանիշի տարեկան միջինում շուրջ 0.4 տոկոսային կետ բարելավման տեմպերի պահպանման պայմաններում, տնտեսական աճի տեմպերի արագացումը հնարավորություն կընձեռի հավաքագրել լրացուցիչ հարկային եկամուտներ և հետևաբար ավելի մեծ ռեսուրսներ երկարաժամկետ տնտեսական աճը խթանող կապիտալ ծախսեր իրականացնելու համար: Այսպես, կանխատեսվող հեռանկարում կապահովվեն ավելի բարձր (2022թ. ՀՆԱ-ի նկատմամբ 8%) կապիտալ ծախսեր՝ հնարավորություն ընձեռելով ավելի շատ ներդրումներ կատարել ենթակառուցվածքներում:

Աղյուսակ 2. 2020-2022թթ. ՄԺԾԾ և Բարձր տնտեսական աճի սցենարի հիմնական մակրոտնտեսական ցուցանիշների կանխատեսումների համեմատական

ԻՐԱԿԱՆ ՀԱՏՎԱԾ	2018	2019		2020		2021		2022	
	Փաստ	ՄԺԾԾ	Բարձր աճի սցենար	ՄԺԾԾ	Բարձր աճի սցենար	ՄԺԾԾ	Բարձր աճի սցենար	ՄԺԾԾ	Բարձր աճի սցենար
Անվանական ՀՆԱ, մլրդ դրամ	6005.1	6455.3	6505.3	6975.4	7166.9	7615.7	8046.2	8320.6	9125.3
Իրական ՀՆԱ աճ, %	105.2	105.4	106.0	104.9	107.0	105.0	108.0	105.1	109.0
ՀՆԱ դեֆլատոր, %	102.5	102.0	102.2	103.0	103.0	104.0	104.0	104.0	104.0
ՍԳԻ աճ, միջին, %	2.5	1.9	2.4	3.1	2.6	4.0	3.5	4.0	4.0
Արտահանում, % ՀՆԱ-ում	37.5	38.0	38.4	39.0	39.6	40.1	41.2	41.4	43.0
Ներմուծում, % ՀՆԱ-ում	52.9	52.7	54.0	52.8	54.7	52.6	55.2	52.5	55.5

Աղյուսակ 3. 2020-2022թթ. ՄԺԾԾ և Բարձր տնտեսական աճի սցենարի հիմնական հարկաբյուջետային ցուցանիշների կանխատեսումների համեմատական

	2018	2019		2020		2021		2022	
	Փաստ	ՄԺԾԾ	Բարձր աճի սցենար	ՄԺԾԾ	Բարձր աճի սցենար	ՄԺԾԾ	Բարձր աճի սցենար	ՄԺԾԾ	Բարձր աճի սցենար
Պետական բյուջե, % ՀՆԱ-ի նկատմամբ									
Հարկային եկամուտներ	21.0	22.7	22.5	23.2	23.1	23.5	23.3	23.9	23.7
Ծախսեր	24.1	26.5	26.3	26.8	26.5	26.6	26.3	26.9	26.4
Ընթացիկ ծախսեր	21.6	22.3	22.2	21.2	20.6	20.6	19.5	20.2	18.4
Կապիտալ ծախսեր	2.5	4.1	4.1	5.6	5.9	6.0	6.8	6.7	8.0
Կապիտալ ծախսի լրացուցիչ հնարավորություն					0.4		1.1		1.9
Պետական բյուջեի դեֆիցիտ (-) / պրոֆիցիտ (+)	-1.8	-2.3	-2.3	-2.3	-2.2	-2.2	-2.1	-2.2	-2.0
Կառավարության պարտք/ՀՆԱ, %	51.3	52.2	51.8	52.1	50.7	51.3	48.6	50.5	46.1

2020-2022ԹԹ. ՄԺԾԾ-Ի ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ.

1. Առաջին անգամ ՄԺԾԾ-ի շրջանակներում ներկայացվել է Բարձր տնտեսական աճի սցենար: Սա, ըստ երևույթին, Կառավարության կողմից «ցանկալի» տնտեսական աճի սցենարն է, որը զուրկ է իրատեսական հիմնավորումներից: Բարձր տնտեսական աճի սցենարին անցնելու հնարավորությունը Կառավարությունը տեսնում է վերամշակող

արդյունաբերությունը, ռազմական արդյունաբերությունը խթանող և խրախուսող գործողությունների մեջ: Սակայն, այդ գործողությունները շարադրված են «Իմ քայլը» դաշինքի, ինչպես նաև 2019թ. Կառավարության ծրագրի տրամաբանությամբ, այսինքն՝ առանց կոնկրետ հաշվարկների և ծրագրերի:

2. ՄԺԾԾ-ի հիմնական սցենարում արտացոլված տնտեսական աճերը և դրանց հիման վրա կառուցված հարկային եկամուտների կանխատեսումները կարող են չիրականանալ, եթե հարկաբյուջետային քաղաքականությունը դրսևորի նույն վարքագիծը, ինչ 2019թ. առաջին կիսամյակի ընթացքում՝ կրկին հանդես գալով ծախսերի թերակատարման և հարկերի գերակատարման տեսքով:

3. Կապիտալ ծախսերի գծով նախատեսվել է կտրուկ աճ՝ 2022 թվականին հասցնելով վերջիններիս կշիռը ՀՆԱ-ում 6.7 տոկոսի: Սա, անշուշտ կընկալվեր որպես դրական երևույթ, եթե լիներ իրատեսական: Պետք է հաշվի առնել, որ պատմականորեն կապիտալ ծախսերը միջին հաշվով եղել են ՀՆԱ-ի 3.8-4.0 տոկոսի շրջանակներում, այսինքն՝ կանխատեսվող 6.7 տոկոսը բավական բարձր ցուցանիշ է և պարունակում է թերակատարման ռիսկեր:

4. Սպառման և ներդրումների աճի տեմպերի դինամիկաները իրատեսական չեն: Այսպես, կանխատեսվում է ներդրումների բավական բարձր աճի տեմպեր՝ 2019-2022թթ. համար միջին հաշվով 9,15%, իսկ սպառման աճի տեմպը միջին հաշվով նույն ժամանակահատվածի համար կանխատեսվում է 4,0%-ի շրջանակներում (2020-2022թթ. համար՝ 3.0%): Սա չի արտացոլում այսօրվա իրականությունը, քանի որ այսօրվա ՀՆԱ-ի աճի կառուցվածքը սպառմամբ պայմանավորված աճի կառուցվածք ունի (աճին հիմնական նպաստում ունեն մշակույթի, հանգստի, զվարճությունների, առևտրի, ֆինանսական ծառայությունների ենթաճյուղերը): Ավելին, ֆինանսական հատվածում վարկավորման ծավալի աճը 2018թ. և 2019թ. առաջին 4 ամիսներին նույնպես եղել է ի հաշիվ սպառման ֆինանսավորման:

5. ՀՆԱ-ի աճի կառուցվածքը համահունչ չէ պահանջարկի կառուցվածքին (սպառում, ներդրումներ, զուտ արտահանում): Այս դիտարկումը կապված է 4-րդ կետի հետ: Այսպես, 2020-2022թթ. համար արդյունաբերության աճի տեմպերը բավական համեստ են՝ հանգեցնելով ՀՆԱ-ում արդյունաբերության կշռի նվազմանը (2019 թվականին սպասվող աճը 3.6% է, իսկ 2020-2022թթ. համար՝ 3,9%): Միաժամանակ, շինարարության միջին աճը ևս շատ համեստ է՝ 2019-ին՝ 1.6%, իսկ 2020-2022թթ. համար՝ 2,5%:

ՀԱՐՑ՝ ո՞ր են գնում ներդրումները, եթե ներդրում բերող ճյուղերը չեն աճում:

6. 5-րդ կետին համանման կարգով, արտահանման և տնտեսական աճի կառուցվածքները ևս չեն համապատասխանում. արտահանելի ճյուղերի անվանական աճերը չեն համապատասխանում ապրանքային արտահանման աճի տեմպերին (2020-2022թթ. արտահանման միջին աճը գնահատված է 10.7%):

Արդյունաբերության միջին անվանական աճը գնահատված է 7,8%, իսկ գյուղատնտեսության միջին աճը՝ 4.9%:

ՀԱՐՑ՝ Ի՞նչ է արտահանվելու: Հնարավոր է, որ ծրագրում դիտարկվի վերաարտահանման սցենարը, երբ այլ երկրներից ապրանքներ կներմուծվեն և կվերաարտահանվեն ԵԱՏՄ երկրներ:

7. Հարկեր/ՀՆԱ ցուցանիշի աճը 2020թ. համար շատ ագրեսիվ է և ռիսկային: Այսպես, 2019թ. 62 մլրդ դրամ ավելի հարկերի հավաքագրման սցենարը ներառյալ, 2019թ. հարկեր/ՀՆԱ ցուցանիշը կկազմի 22.7%, իսկ աճը նախորդ տարվա ցուցանիշի նկատմամբ 1.7 տոկոսային կետ է: 2020թ. միայն եկամտային հարկի էֆեկտի արդյունքը կհանգեցնի ՀՆԱ-ի 0.5-0.6 տոկոսային կետով նվազման, իսկ ծրագրում՝ հարկեր/ՀՆԱ-ն 2019թ. համեմատ աճեցված է 0.5 տոկոսային կետով՝ 23,2%: Սա նշանակում է, որ վարչարարության և այլ հարկերի (օրինակ ակցիզային հարկի) հաշվին պետք է լրացուցիչ ապահովել ՀՆԱ-ի շուրջ 1.0 տոկոսային կետ բարելավում, և սա՝ նախորդ տարվա 1.7 տոկոսային կետ բարելավման ֆոնի վրա: Ընդ որում, ՀՆԱ-ի կառուցվածքն այնքան էլ հարկունակ չէ (աճում են այն ճյուղերը, որոնք կամ արտոնյալ դաշտում են, օրինակ՝ ֆինանսական ծառայությունները, որոնք ԱԱՀ չեն վճարում կամ հաստատագրված գումարներ են վճարում, օրինակ՝ «հանգիստ, մշակույթ, զվարճություններ» ճյուղը, որտեղ հիմնական աճ ապահովողը շահումով խաղերն են, և դրանք վճարում են միայն տարեկան տուրք):

8. Բյուջեի պակասուրդի ֆինանսավորման աղբյուրներում շատ ագրեսիվ է դրված ներքին ֆինանսավորման մասնաբաժինը: Սա նշանակում է, որ ավելի ագրեսիվ ներքին պարտք պետք է թողարկենք, ինչը կարող է հանգեցնել տոկոսադրույքների բարձրացման և արտամղման էֆեկտի: Ավելին, օրհասական խնդիր է, որ կապիտալի շուկան զարգանա և հանրության՝ հատկապես կենսաթոշակային խնայողությունները մտնեն իրական հատված: Հակառակ դեպքում բյուջեն իր մասնաբաժինները (7,5%, հետագայում ենթադրվում է 5%) վճարելով՝ նույն փողը հետ է վերցնելու տոկոսով՝ ներքին պարտք թողարկելով:

«ԼՈՒՅՍ հիմնադրամ» գրառմամբ հրապարակված նյութը պաշտպանված է ՀՀ օրենսդրությամբ և միջազգային համաձայնագրերով: Հրապարակված նյութի բոլոր իրավունքների բացառիկ իրավատերերը **«ԼՈՒՅՍ»** հիմնադրամն է:

Նյութի ամբողջական կամ դրանից քաղվածքների վերարտադրումը թույլատրվում է իրականացնել միայն **«ԼՈՒՅՍ հիմնադրամ»** գրառման և համապատասխան **ակտիվ հղման** տեղադրման պայմանով՝ պահպանելով **«ԼՈՒՅՍ»** հիմնադրամին պատկանող նյութերի օգտագործման կարգը: